

ATLAS
ZABÚDANIA

Peter
Krištúfek

ATLAS
ZABÚDANIA

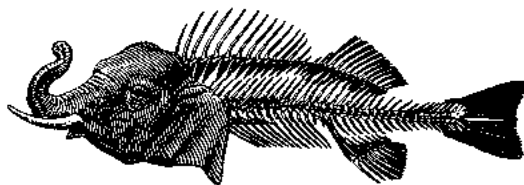
Peter Krištúfek
Atlas zabúdania
nové, doplnené vydanie

Copyright © Peter Krištúfek, dedičia, 2018
Design & Layout © Janka & Palo Bálík, 2018
Copyright © Artforum, 2018

NOVÉ, DOPLNENÉ VYDANIE

ATLAS ZABÚDANIA

Peter
Krištúfek

Artforum

100 SLOV NA ÚVOD

To, čo sme prežili, by stačilo na niekoľko životov. V bežnom živote si to neuvedomujem, iba teraz, po prečítaní Domu hluchého.

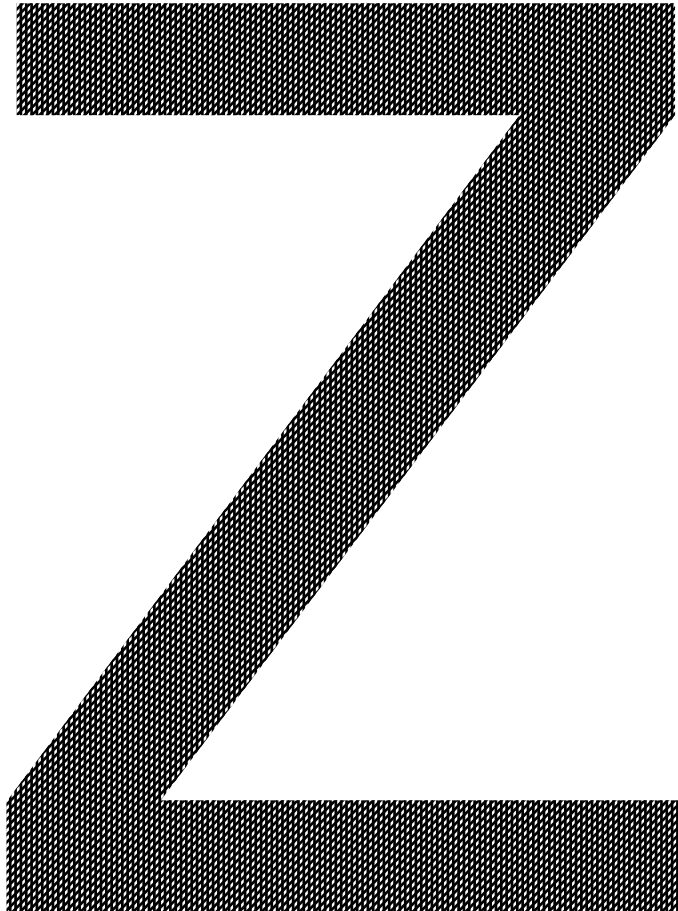
— *Pavel Taussig*

Táto kniha vznikala priebežne, ako prirodzený doplnok môjho predošlého románu. Je to kaleidoskop – alebo, ak chcete, po slovensky, krasohľad – farebné sklíčka zoskupené do rozličných útvarov. Keď ním trochu potrasiete, alebo ho len pootočíte medzi prstami, vznikne z nich obrazec, ktorý je raz žiarivý, niekedy tmavý, inokedy je vyblednutý alebo farebný.

V *Atlase zabúdania* sa odráža moja fascinácia tým, ako vyzerá a ako sa vyvíja náš svet, a rovnako aj to, aká zradná a nevyspytateľná je naša pamäť.

Peter Krištúfek

A

Tvorcovia tejto knihy by radi zdôraznili, že gramatické a typografické odchýlky a zvláštnosti v Atlase zabúdania nie sú chybami, ale sú inšpirované alebo priamo vychádzajú z autentických dobových materiálov.

Pamäť (n. Gedächtnis, f. mémoire, a. memory) všeobecne označuje duševnú vlastnosť a mohutnosť zachovať i poznové zjaviť prežité duševné javy (predstavy, pocity i snaženia), ktoré objavujú sa vo vedomí v rozličných spôsoboch obmien. Čo do obsahu je tu treba rozlišovať a) postrehnutie, b) zapamätanie na základe jednoduchého sdruženia a c) na základe premýšľania. Časove javí sa pamäť ako bezprostredné, prechodné i trvalé utkvenie zjavov duševných, obsahove zas ako pamäť smyslová, priestorová, časová, predmetná i dejová.

Spomienka (n. Erinnerung, f. souvenir, a. reminder), spomenutá predstava predmetu alebo deja, aj keď len nepriamo podnieteného alebo chorobne prichystaného. Spomínanie podmienené i podnietené býva pocitové. Deje sa buď sdružovaním (associáciou) ku vnemom smyslovým alebo vynorením sa trvalých predstáv. Navodené jest dotazovaním. Voľné úsilie patrným jest v spomínaní až vo veku školskom, kedy zjavnými sú už tiež viacej rozmery časové.

Zabúďanie (n. Vergessen, f. oubli, a. oblivion) jest obyčajným zjavom zvlášť u detí a starcov. U detí spôsobené jest roztrieštenosťou života duševného, u starých ubúďaním spomínacej pružnosti. Súvisí však všeobecne s biologickou čulosťou povahy, ale i s nátlakom pomerov spoločenských.

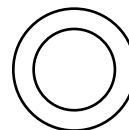
1915

7/8 Pekné počasie. Boroko.

Čiľiani strieľajú dneska i v noci. Na fronte ofenzíva. Boha prosím, aby ma chránil všetkého zlého a pri zdraví ma zachoval. Len k tomu sa upínam úpenlive, že jedného dňa uvidím Janíka. O tri týždne bude tomu rok, čo sa nám narodil. Kartu sŕatenú u Gerthofera nosím denne pri srdci a bozkávam. Večer som videl jedného bosniaka mohamedána ako sa modlí na dvore. Kláčiac vyzutý na pokrovci, k východu obrátený a bozkávajúc zem. Bol ale vyrušený, tak prestal sa modliť. Keď som látal Leutnantovi blúzu, majorovi od bosniakov sa pre výbuch splášili kone. Krv svetle červená beží od srdca, preto sa musí, keď je cieva ranená, musí nad ranou sa okamžite stiahnuť hoci remienkom, aby krv neuchádzala. A potom čo najprv obviazať nad ranou. Tmavá krv ide opätovne ku srdcu, tak sa obväzuje pod ranou. Vážil dňa 19 7/8 15: 61 kilo. S bajonetom a batohom 65 a pól.

Absender:
Feladó:
Odesílatel:
Nadawca:
Mittente:
Pošiljatelj:
Pošiljac:
Presentator:

Feldpostkorrespondenzkarte

A vertical line on the left side of the card, and four horizontal lines providing space for writing the message.

1916

Známy anglický evangelista, C. H. Spurgeon,
odporúča v Obrazoch Jána Oráča nasledovný plakát do oblokov
našich krčiem:

Opilci, čítajte!

O P I L S T V O

zatemňuje rozum, nivočí telo, slabí silu, rozpaľuje krv.

Zavdáva vnútorné, zovnútorne, večné nevyliciteľné rany.

Očarúva smysly, kazí dušu, okráda vrecko, vedie k žebrote,
nečistote, zlosti.

Je žiaľom ženy a biedou dietok.

Pováľa muža ako hovädo do blata.

Samovrahom je,

kto na druhého zdravie pije
a vlastnú dušu prepája.

1917

POKLADNICA

pre

zdravých a chorých.

Čo tu našim čitateľom prinášame, zakladá sa na skutočných zkusenostiach a na opätovných prípadoch uzdravenia. Príkladoch toho, ako často potrebná je pomoc pri nehodách, náhlych onemocneniach, pri veľkých boľasťach – prv, než lekár prísť môže. V podobných pádoch nech poslúžia naše pokyny každému dobrou radou, pomocou a ulavením.

Rany z popálenia hoja sa dobre múkou, keď ju na oparené miesto nasypane, lebo utišuje boľasti. Ešte lepšieho účinku dosiahneme, keď oparené miesta Fellerovým Elsafluidom namočíme, vlastne tri časti ľanového alebo táflového oleja a jednu časť Elsafluidom smiešame a tým ranu natierame. Týmto zamedzíme aj tvorenie sa mechúrikov.

Ťažoba na prsách. Za rána pohár čerstvej vody vypiť, večer v teplej sennej mrvě nohy si vymočiť, prse ráno a večer Fellerovým Elsafluidom natrieť a pri otvorenom obluku niekoľkokrát vydýchnuť.

Hnačka sa zastaví, keď geršničkovú alebo rizkašovu šliamovú polievku jeme a podobný odvarok pijeme. Ďalej odvarok z čučoriedok, žalúdkovú kávu, alebo odvarok z dubových kôr užívame. Aj salep je dobre uvariť a piť, ktorý v každej apatéke za pár halierov dostaneme.

Prechladnutie každého spôsobu, či reumatické, či lámkové boľasti, pichanie, úsad, boľenie hrdla, influenza, náčha, bo-

lenie hlavy a v prsiach, slabosť zraku, horúčkové prípady, sú všetko vážne úkazy, ktoré zanedbať nenie radno. V podobných pádoch počujeme zo všetkých strán i u nás pochvalne známe, aj od lekárov odporúčateľný, boľasti utišujúci liek, Fellerov Elsafluid chváliť. – Sami sme sa presvedčili, že Fellerov Fluid i najtvrdšie boľasti rýchle odstráni. Rozpúšťa šliam, utišuje kašeľ a krčce, katarrh vyhojí. Tak predíde sa mnohým boľasťam. Naši čitatelia dobre urobia, keď tento domáci liek vždy budú mať pri ruke. Nikto nemôže vedieť, v ktorú hodinu bude potrebný. Je lacný, veď 12 malých fľaštičiek, 6 duplovaných alebo 2 veľké fľašky stoja franko len 5 korún, 24 malých fľaštičiek, 12 duplovaných alebo 4 veľké fľašky stoja 8 kor. 60 hal. A keď chceme mať ten fluid jedine pravý, píšme rovno na E. V. Feller, lekárnik v Stubici, Trh čís. 254, Záhrebská stolica.

Zamrzlé a oziabľé údy treba dobre vyšúchať mäkkým sňahom a na sucho utrieť. Potom masť glycerinom, ktorý sme v rovných častkách so žltkami pomiešali. Veľmi dobre účinkuje.

Otlaky na nohách. Ztvrdnutú kožu odstráni v najkratšom čase Fellerov flajster na otlaky, ktorý dostaneme za 1 korunu vo Fellerovej apatéke, Stubica, Trh. č. 254 (Záhrebská stolica). Tu možno dostať aj migránový šift (kolíček), ktorý pomáha pri bolení hlavy, hučaní v ušiach a štiepaní v údoch. Jeden kus stojí 80 hal. a dostačí na dlhý čas.

Pichnutie od hmyzu. Keď pichne včela, osa, komár, uľavíme protivnému svrbeniu, keď pichnuté miesto migránovým kolíkom potreme, ale ešte lepšie je hneď Elsafluidom navlažiť, aby nám miesto nenavrelo a nesvrbelo.

Choroby žalúdočné. Nepravidelné trovenie, slabý apetít, dráždenie, ťažoba, pálenie záhy, bolenie vnútorností, kŕče, ošal v hlave a všetky zlé následky slabého trávenia žalúdka a čriev, čo nejednomu človeku život už ztrpčilo. Každý by mal na to dbať, aby si žalúdok nepreplňoval a v dobrom poriadku udržal. Keď predsa nastúpia žalúdočné ťažkosti, dobre je vedieť, ako v nespočetných prípadoch vďaka chvália Rhebarbarové prečisťujúce Elsapilulky, ktoré do poriadku privedú trovenie, napravia apetít, kŕče a bolenie žalúdka utíšia, a výmenu látok v tele napomáhajú. Sú úplne neškodné, nedráždia útroby, účinkujú ľavne a isto. – Aj prílišnú tučnosť odstraňujú. Najlepšie je objednať 6 škatuliek za 4 kor. alebo 12 škatuliek za 7 kor. 60h. u jediného vyrábatela E. V. Felleru apatekára v Stubici, Trh č. 254. (Záhrebská stolica)

Krvácanie z nosa prestane v najviac pádoch od studenej vody, do ktorej sme trocha octu vliali, keď ju do nosa vtiahneme.

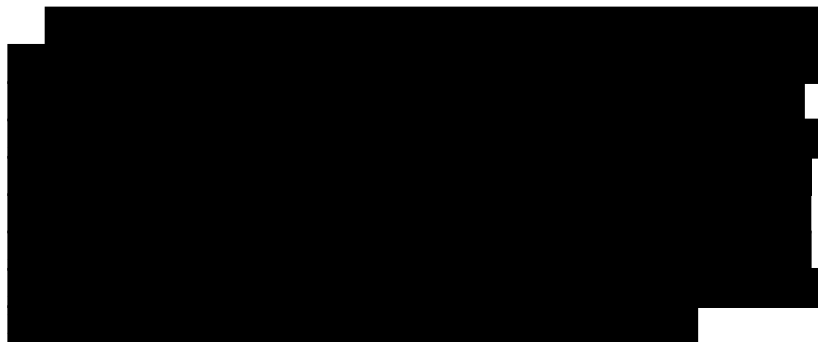
Bolenie zubov, od ktorej boľasti človek – ako sa hovorí – dakedy dobre že nezblaznie, uľaví veľmi dobre Fellerov Elsafluid. Upotrebme ho nasledovne: ak je zub deravý, kvapnime pár kvapák na vatú a vložme do zuba, pritom potierajme diasna a tvár, tam kde bolí, tiež Elsafluidom. Aj predísť možno boľeniu zubov a boľeniu hrdla, keď Fellerov Elsafluid vodou rozriedime a tou miešatinou ústa oplakujeme.

Divotvorné lieky toho času nemáme, ani na také neveríme, ale staré osvedčené domáce lieky máme si vždy vážiť. Ako taký spomenutia zaslúži Fellerov Elsafluid a Fellerove Elsapilulky. Sme presvedčení, že nám každý, kto tieto výtečné lieky zkusí – bude povďačný. – Jesto ale i mnoho napodobení a preto nech si každý dobre zapamätá adresu, kde tieto výrobky istotne pravé dostať možno. Opakujeme adresu úmyselne, zneje: E. V. Feller, apatekár, Stubica, Trh č. 254. (Záhrebská stolica)

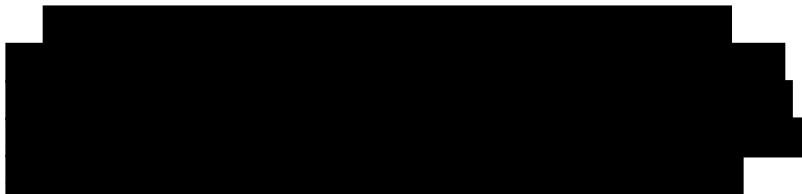
Aby bol koniec dobrý. Na koniec nechceme byť zdlhaví. Bude nás tešiť, keď touto pokladnicou zdravým a chorým dobrú službu preukážeme. A tým riadky naše zakončíme, keď našim milým čitateľom stáleho zdravia želáme, a privolávame:

MNOHO ZDARU V ROKU 1917 !

1918

Amnesia, práve mi povedal doktor. Amnesia v dôsledku úrazu hlavy. Črepina zo šrapnelu. Vraj – mali ste smolu, že sa to stalo takto, v poslednej chvíli. V posledných dňoch. V posledných dňoch čoho? Nič si nepamätám. V mojej hlave je akurát veľká biela izba, má rovnaké steny ako táto tuná v špitáli. Všetko v momente zabúdam. Poznačil som si svoje meno na papier. Pre istotu. Kým ho stratím úplne. Pokračujem v písaní. Okno. Asi jeseň, na stromoch posedávajú voľajaké čierne vtáky. Muž vedľa mňa má zalepené obe oči. Prichádza sestrička. Vraví zriadencovi – Tento deň si budeme pamätať. Dvadsiaty ôsmy október. Práve vznikla republika! – Nevie, čo to znamená. Aká republika? Rýchlo si zapisujem, kým to zasa zabudnem. Kým zabudnem, že si to mám zapísať. Pokračujem. Okno. Zrejme jeseň, na stromoch sa kníšu voľajaké čierne vtáky. Muž na posteli vedľa mňa má zalepené obidve oči. Pamäť je zradná, musím si všetko písať. Prítomnosť je ako večnosť. Kto to povedal? Nevie. Čosi sa mi marí, že to takto nebolo vždy. Okno. Jeseň pravdepodobne. Na stromoch sedia vrany. Muž na vedľajšej posteli má zalepené obe oči...

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

1919

„Zhasni tú lampu, chmuľo! Nech nikto nevie, že sme tu!“

„Dobre.“

„Kde sú vojaci?“

„Neviem. Asi odišli.“

„Nemohli ísť nikam, ty somár, musia strážiť generála! Je to čestná stráž.“

„Tak potom neviem. Možno šli po pálenku. Kto to vlastne je?“

„Generál, nevyptuj sa furt, niekto nás môže očuť! Vracal sa domov z Itálie, ale aeroplán spadol. Na letisku. Vo Vajnorochoch.“

„Chudák!“

„Drž už hubu, Paľo, a prezri mu poriadne vrecká!“

„Nič.“

„Kam len dali tie metále...?“

„Poďme preč. Márnice sa bojí.“

„Mŕtvi nehryzú. Ale ak budeš furt tárať, zbuntošíš celý Blumentálsky cmiter!“

„Aký je dobitý! Ako sa volá?“

„Štefánik.“

„Nepoznám.“

„Pitvali ho v Štátnom špitáli. Zajtra bude slávnosť, kapela a salvy z kanónov. Potom ho vezú na stanicu, pochovať kdesi na Myjave, hovoril ten s novinami. Chyť veko!“

„Dobre. A, tato...?“

„Psst, nečuješ nič?!“

„Nie.“

„Asi sa mi to len zdalo.“

„Mačka.“

„Kiežby!“

„Aspoň gombík si odrežem...“

„Zhasni už, prekristapána, Paľo! Nech nikto nevie, že sme tu!“

Kočiš, ktorý veselo práskal bičom po konských chrbtoch a dymil z neskutočne páchnucej fajky, ho tým rozprávaním dosť vydesil. Zasneženým lesom prechádzali na saniach - pôsobil nepreniknuteľným ale upokojujúcim dojmom, k čomu prispievali aj vysoké končiare. Cesta sa strácala a vynárala vo vysokom snehu po celú cestu z Tatranskej Lomnice do Matliarov, večer bol pichľavý a jasný, priezračný. Občas sa kdesi medzi borovicami zjavila srnka alebo zapípol zimomravý vták. Ale aj tak ho čosi znepokojovalo. Ten príbeh, čo rozprával kočiš lámanou nemčinou, aby mu *herr Kafka* rozumel... Vlastne to nebol celkom príbeh.

Že obyčajní ľudia nevydržia chvíľu ticho, to už dávno vedel. Nereagoval? Tak začali o niečom inom a stále dookola. Ako tento kočiš. A Franz chcel iba vychutnávať chvejivú večernú krajinu kdesi na severnom cípe bývalého impéria. Len sa teda rezignovane zachumlal hlbšie do kožucha, pod dve deky, a vypočul si, ako zabitý baránok, schovávaný v komore na Veľkú noc, začal náhle v noci, v tme tajomne svetielkovať. Svetlo malo strieborný lesk a na mäse tvorilo hustý povlak a prenieslo sa aj na ruku každého, kto sa žiariaceho baránka dotkol. Zvláštna vec, počuť to takto pár dní pred Vianocami, na opačnej strane roka. Na ceste od života k smrti.

Bratranec jeho ženy - *Er studierte Medizin in Budapest, weisst du?* - mu vraj hovoril, že takto svetielkovala aj mŕtvoľa jedného starého kňaza, ktorého pitvali a keď mu otvorili hlavu a vybrali mozog, svietil veru aj ten! Taká šedá žiara, *weisst du?*

Vtedy sa prvý raz chytil: „A čo to bolo...?“

Kočiš vytriasol popol z fajky a prežehnal sa: „No predsa Boh, *oder nicht?*“

Villa Tatra páchla drevom a suchotinami, aspoň jemu sa tak zdalo. Tak, ako ostatní, prišiel sem kvôli horskému povetriu, Merano totiž neprinieslo v jeho liečbe žiadne pokroky. Rozhodol

sa na poslednú chvíľu. Čakala ho klimatoterapia, prísna diéta a slnečné kúpele. Svoju chorobu nijako necítil, lekári ju veštili len z röntgenových snímok a z červených škvŕn na jeho vreckovke. Pozeral oknom do čiernobielej mrazivej noci a premýšľal, že zajtra určite odíde. Chystal sa písať Milene, ale ešte to odkladal. Nejako sa mu do všetkého plietla smrť.

Keď ho kočiš vysadil pred sanatóriom, chvíľu trvalo, kým našiel vchod. Spýtal sa okoloidúceho, ale ten vedel iba po maďarsky, na recepcii nenašiel nikoho. Spoza dverí sa ozývali tlmené vzdychy. Muž a žena...? Chvíľu čakal. Po niekoľkých minútach sa vynorila staršia bruneta a upravovala si sukňu. S úsmevom sa ho spýtala, čo si želá. Povedal svoje meno. Listovala v nejakých papieroch a čoraz väčšmi sa mračila.

„Ako sa voláte?“

„Kafka.“

„Ale... pán Kafka predsa predvčerom umrel. Na chrlenie krvi. Pozrite!“

Ukazovala mu nejaký záznam. „Pán Franz Kafka,“ upresnila.

„Takže nemáte pre mňa izbu?“

„Počkajte chvíľu.“

A odbehla.

Pán, s ktorým sa vrátila, sa predstavil ako kúpeľný lekár, doktor Leopold Strelinger. Podali si ruku a chvíľu si ho premeriaval. Pokrútil hlavou.

„Nie je to on.“

Teraz mu napadlo, že je možno naozaj mŕtvy. Nikdy sa ne naučil žiť medzi ľuďmi a ľudia to cítili. Izba ticho šumela, započúval sa. Potom si uvedomil, že zvuk prichádza zvonku, v ihličí borovic sa preháňa studený vietor.

O pár izieb ďalej ten zvuk počúva istý Robert Klopstock, mladý medik, ktorý na liečenie nastúpil o niečo skôr.

Tretieho júna 1924 bude v kierlingskom sanatóriu stáť pri Franzovej smrteľnej posteli, ale ešte o tom nevie.